

8. Корінець Р. Я. Сільськогосподарське дорадництво України: проблеми, стратегія та шляхи розвитку / Р. Я. Корінець // Сільськогосподарське дорадництво: проблеми, стратегія та шляхи розвитку : матеріали наук.-практ. конф. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2013. – 152 с.
9. Основи аграрного консалтингу / [М. Ф. Кропивко, Т. П. Кальна-Дубінюк, М. Ф. Безкровний та ін.]. – К. : Агроконсалт, 2004. – 224 с.
10. Основи аграрного консалтингу / М. Ф. Кропивко, Т. П. Кальна-Дубінюк, М. Ф. Безкровний, І. М. Криворучко. – К. : Освітня книга, 2006. – 224 с.
11. Протасова Л. М. Аналіз виробництва молока та молокопродуктів в Україні [Електронний ресурс] / Л. М. Протасова. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ptmbo/2010_1/24.pdf.
12. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 29 червня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344&.
13. Шмідт Р. Сільськогосподарське дорадництво в Україні: процес створення і перспективи розвитку : посібник для сільськогосподарських дорадників / Р. Шмідт. – Старе поле, 2005. – С. 11–42.

JEL M 140

УДК 330.356

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР І БІЗНЕСУ

Н. Михалюк, к. е. н., доцент,

Л. Балаш, к. е. н., доцент,

Г. Гринишин, к. е. н., доцент,

О. Бінерт, ст. викладач

Львівський національний аграрний університет

© Н. Михалюк, Л. Балаш, Г. Гринишин, О. Бінерт, 2016

Михалюк Н., Балаш Л., Гринишин Г., Бінерт О. Вплив економічної культури на розвиток організаційних структур і бізнесу

У розвитку організаційних структур в умовах ринку рушієм економіки є підприємництво. Чим більше здібних людей залучено до підприємницької діяльності, тим краще використовуються всі матеріальні та суспільні ресурси, тим інтенсивнішим є розвиток народного господарства на економічному і культурному рівні. Вдосконалення ринкових відносин вимагає від організаційних структур підвищення ефективності виробництва, впровадження досягнень науково-технічного прогресу та підвищення економічної культури. Основою наших досліджень став процес розвитку організаційних структур з позиції дотримання їх внутрішніх інтересів через оздоровлення економіки підприємств, підвищення економічної культури.

Культура організаційної структури привертає увагу до етичної та поведінкової діяльності особи. Вона є важливим чинником сучасних економічних відносин, які залежать від того, яке місце у підприємницькій діяльності займатимуть традиційні й набуті цінності й навички. Економічна культура організаційної структури є неодмінною умовою досягнення великого господарсько-комерційного успіху на підприємствах. Сучасна підприємницька діяльність може ефективно здійснюватися і розвиватися за умови належного дотримання вимог не тільки економічного, а й соціально-духовного та політичного характеру.

Ключові слова: економічна культура, бізнес, підприємництво, культурний рівень, організаційна структура, підприємницька діяльність, розвиток культури.

Mykhaljuk N., Balash L., Hrynyshyn G., Binert O. Influence of economic culture is on development of organizational structures and business

At development of organizational structures in the conditions of market of economy is an enterprise. Than more capable people are brought over to entrepreneurial activity, all material and public resources are used so much

the better, the more intensive is development of national economy at economic and cultural level. Perfection of market relations requires the increase of efficiency of production of introduction of achievements of scientific and technical progress and increase of economic culture from organizational structures. Basis of our researches is a process of development of organizational structures from positions of observance of them internal interests by making healthy of economy of enterprises of increase of economic culture.

Working hypothesis: Culture of organizational structure comes into a notice to ethics activity of person. She is the important factor of modern economic relations which depends on that, what place traditional and purchased values and skills will occupy in entrepreneurial activity. An economic culture of organizational structure is the necessary condition of achievement of great economic-commercial success on enterprises. Modern entrepreneurial activity can be effectively carried out and develop on condition of the proper observance of requirements not only economic but also social-spiritual and political character. But to the concrete actions of businessman economic reality pulls out the no less important criteria of estimation of his activity spiritual character. Ethics of enterprise means realization of economic activity of organizational structure, her guidance, separate businessman in accordance with ethics, idest valued, spiritual, criteria of conduct, social responsible actions in a spirit a that cultural environment which a businessman gravitates to.

Key words: *economic culture, business, enterprise, standard of culture, organizational structure, entrepreneurial activity, development of culture.*

Михалюк Н., Балаш Л., Гринишин Г., Бинерт О. Влияние экономической культуры на развитие организационных структур и бизнеса

При развитии организационных структур в условиях рынка двигателем экономики является предпринимательство. Чем больше способных людей привлечено к предпринимательской деятельности, тем лучше используются все материальные и общественные ресурсы, тем интенсивнее является развитие народного хозяйства на экономическом и культурном уровне. Совершенствование рыночных отношений требует от организационных структур повышения эффективности производства, внедрения достижений научно-технического прогресса и повышения экономической культуры. Основой наших исследований является процесс развития организационных структур с позиций соблюдения их внутренних интересов путем оздоровления экономики предприятий, повышения экономической культуры.

Культура организационной структуры привлекает внимание к этической и поведенческой деятельности лица. Она является важным фактором современных экономических отношений, которые зависят от того, какое место в предпринимательской деятельности будут занимать традиционные и приобретенные ценности и навыки. Экономическая культура организационной структуры является непременным условием достижения большого хозяйственно-коммерческого успеха на предприятиях. Современная предпринимательская деятельность может эффективно осуществляться и развиваться при условии надлежащего соблюдения требований не только экономического, но и социально-духовного и политического характера.

Ключевые слова: *экономическая культура, бизнес, предпринимательство, культурный уровень, организационная структура, предпринимательская деятельность, развитие культуры.*

Постановка проблеми. В умовах ринку справжнім рушієм економіки є бізнес: чим він активніший, тим більше здібних людей залучено до підприємницької діяльності, тим краще використовуються всі матеріальні та суспільні ресурси, тим інтенсивнішим є розвиток народного господарства.

Становлення ринкових відносин в Україні вимагає від організаційних структур і підприємств підвищення ефективності виробництва на основі подолання безгосподарності, впровадження досягнень науково-технічного прогресу та підвищення економічної культури [7, с. 45]. З огляду на це важливим є дослідження розвитку організаційних структур з позицій гармонізації їх інтересів з інтересами інших суб'єктів та виходячи зі ступеня дотримання їх внутрішніх інтересів через

оздоровлення економіки підприємств, підвищення економічної культури (переконання, звички, стереотипи поведінки, які реалізуються в економічній сфері суспільства і пов'язані з економічною діяльністю).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методичні та прикладні аспекти окресленої проблеми викладені в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, О. Тихомирова розглядає питання визначення показників рівня організаційної культури в умовах нової парадигми управління, заснованої на інноваційності, пріоритетній ролі працівника у виробничому процесі [10, с. 93]. У своїх статтях Л. Романова розглядає організаційну структуру як сукупність таких елементів: структура управління, організаційна структура, бізнес-

процеси, економічна культура [9, с. 5]. Проте низка актуальних питань вимагає аналізу та ґрунтового дослідження.

Постановка завдання. Перед нами стояло завдання:

1) визначити ринкові механізми в економіці України, які впливають на: форми і методи регулювання діяльності підприємств; появу та посилення конкуренції; фактори зміцнення чи поглиблення зовнішнього та внутрішнього середовища; діяльність підприємств; взаємодію підприємства зі суб'єктами зовнішнього середовища та економічну культуру поведінки;

2) розглянути основні чинники впливу економічної культури на розвиток підприємств, взаємний зв'язок, визначити чинники, що впливають на спеціалізацію організаційних структур, форми і методи регулювання, мотиваційні чинники створення і роботи організаційних структур, на створення, роботу і перспективи розвитку організаційних структур;

3) описати форми економічної культури підприємств та функції.

Виклад основного матеріалу. Подоланням кризових явищ в економіці України слід вважати розвиток організаційних структур, основними рисами яких є пошук нових, ефективніших засобів використання ресурсів, гнучкість пристосування до потреб та вимог ринкової ситуації, готовність до ризику задля досягнення високих прибутків [5, с. 42]. Дослідження виробництва в господарствах свідчать про переваги приватної власності в досягненні кращих показників господарювання на землі, виходячи з обсягів виробництва та реалізації продукції на ринку. «Більшість типових сільськогосподарських підприємств, спираючись на традиційну систему менеджменту, орієнтовану на ефективність господарської діяльності, не в змозі впливати на проблеми, пов'язані з невизначеністю...» [1, с. 55]. За умов безробіття і зниження життєвого рівня господарства населення мають велике значення в самозабезпеченні продуктами харчування і є стабілізуючим чинником трудової зайнятості населення, соціального захисту в період становлення ринкових відносин, поки на селі не розвинеться виробнича й обслуговуюча інфраструктура. Рівень доходів сільського населення формується

зазвичай за рахунок оплати праці. «...Працювати людину об'єктивно можуть змусити лише два чинники – примус або інтерес» [8, с. 55]. З огляду на це виділимо основні чинники впливу на створення і роботу організаційних структур і бізнесу (рис. 1).

Швидкі темпи розвитку організаційних структур, їх продуктивність свідчать про те, що господарювання в рівних умовах, які створені в кожній з категорій господарств, значно підвищують їх роль для населення як у виробничій, так і соціальній сфері, формують новий тип господаря на селі.

Виробництво продукції в приватних підприємствах доводить свою доцільність: у них значно вища урожайність сільськогосподарських культур і продуктивність тварин, що зумовлено насамперед кращим доглядом за ними. Продукція виявилася конкурентоспроможною на внутрішньому ринку, а її реалізація забезпечує власнику певну вигоду та соціальний статус. У цих підприємств практично немає заборгованості перед державою і кредиторами.

Важливим чинником поліпшення якості та здешевлення сільськогосподарської продукції є спеціалізація підприємств, тобто зосередження ними своїх ресурсних можливостей на виробництві найефективніших за даних умов видів товарної продукції. Неможливість використання переваг великого виробництва дрібнобізнесові господарства певною мірою можуть компенсувати за рахунок: високої інтенсивності праці, що має вагоме значення для трудомістких видів продукції; ефективного використання землі та менших втрат вирощеної продукції; кооперування між собою, інтеграції з великими агроформуваннями і підприємствами третьої сфери АПК; глибокої спеціалізації виробничої діяльності [9].

Організаційні структури можуть ефективно функціонувати, якщо спеціалізуюватимуться на виробництві трудомістких видів продукції, де чинник концентрації не має вирішального значення; об'єднуюватимуться між собою; створюватимуть кооперативи; інтегруватимуться з фермерськими господарствами та сільськогосподарськими підприємствами колективних форм організації праці [4, с. 247].

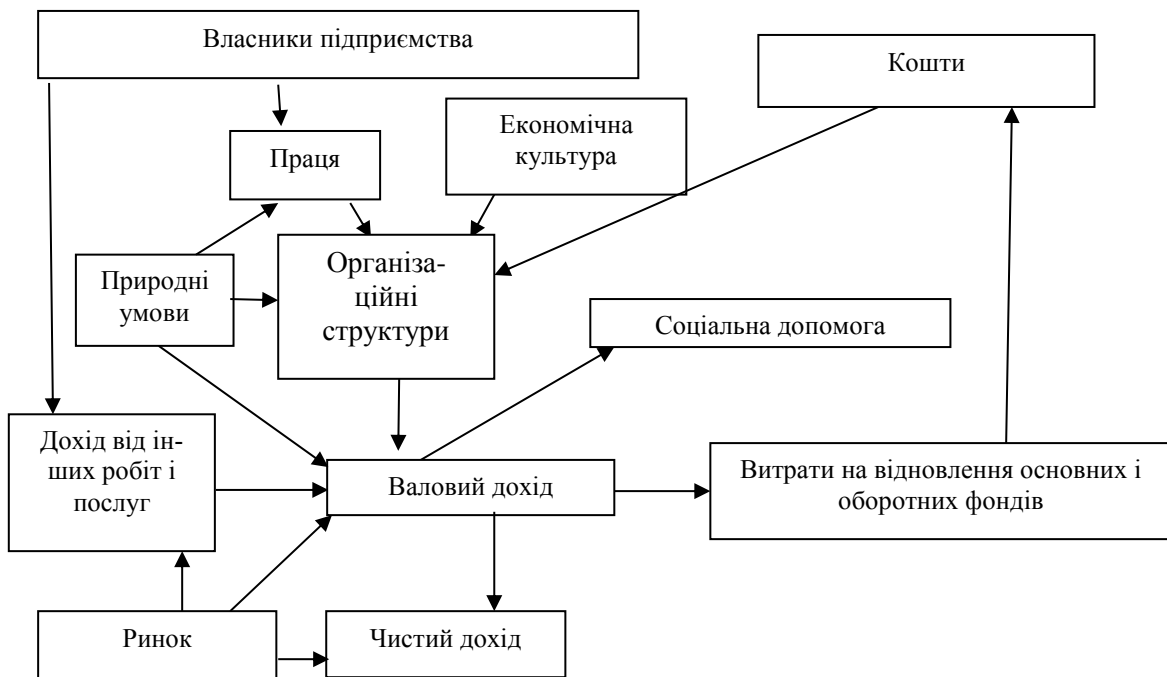

Рис. 1. Основні чинники впливу на роботу організаційних структура бізнесу.*
*Джерело: на основі власних досліджень.

При цьому державі потрібно створити сприятливі умови для нормального функціонування високотоварних приватних підприємств. Насамперед це стосується мережі агрохімічного, зоотехнічного, ветеринарного й агросервісного обслуговування, консультацій з різних питань сільськогосподарського виробництва, закупівлі та реалізації продукції на основі кооперування [6, с. 116].

Сприятливі умови функціонування організаційних структур залежно від зовнішніх і внутрішніх чинників показано на рис. 2.

Ми можемо теоретично обґрунтувати основи формування і функціонування організаційних структур в аграрному секторі економіки з врахуванням мотиваційних чинників трудової діяльності (рис. 3).

На сьогодні приватні організаційні структури, як і загалом приватний сектор економіки, перебувають ще у процесі становлення і формування, у стані ринкової трансформації економіки, правового середовища, норм і принципів соціально-культурного розвитку. Тому дуже важливими залишаються питання: правильності використання існуючої правової бази; дії економічних законів розвитку

суспільства; виконання зобов'язань, які впливають з використання права на приватну власність, що загалом впливає на їх роботу.

Сьогодні для багатьох громадян підприємницька діяльність стала основним джерелом доходу. Вона становить собою складну комплексну проблему, вирішення якої можливе за об'єднання зусиль державних органів, суспільства та освітніх закладів. З цією метою необхідно впровадити нову систему економічної підготовки населення, урізноманітнити навчальні програми, бути зорієнтованими на особистісну, культурну молодь, на цінність освіти, яка має орієнтуватися на підприємництво, яка в подальшому сформує культуру підприємницької діяльності, адекватну новим соціально-економічним умовам.

Економічна культура є підсистемою загальної національної культури й тісно пов'язана з іншими її складовими: політичною культурою, правовою, моральною, релігійною та ін. [2, с. 340]. Її розглядають як одну з форм суспільної свідомості, що виникає як відображення соціально-економічних умов буття, передбачає установки, орієнтації, цінності, мотивації, уподобання тощо.

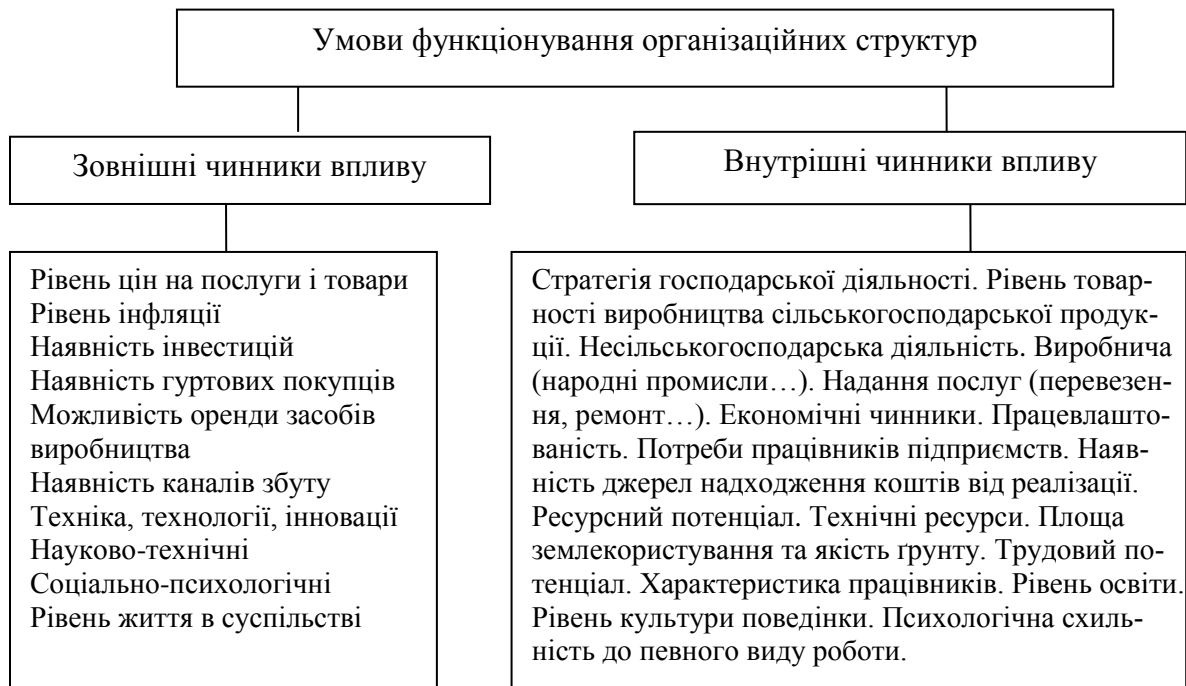

Рис. 2. Чинники впливу, що визначають спеціалізацію організаційних структур.*

*Джерело: на основі власних досліджень.

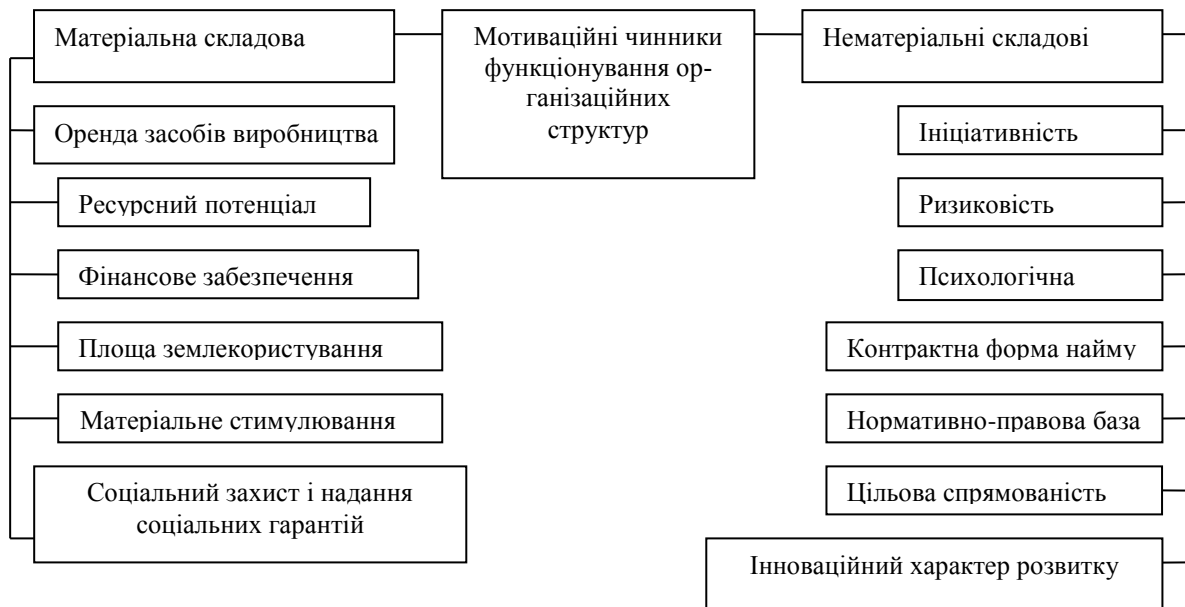

Рис. 3. Мотиваційні чинники створення і роботи організаційних структур.*

*Джерело: на основі власних досліджень.

Становлення та розвиток організаційних структур в умовах ринкових відносин дають змогу з'явитися новим формам економічної культури: господарській, кооперативній, підприємницькій, яка у свою чергу поділяється на адміністративну, інвестиційну та культуру

торгівлі. Економічна культура одночасно функціонує не лише у сфері економіки, а й у сфері соціальних відносин. Вона відображає рівень економічних свобод, характеризує потенціал ринкової економіки. Здатність економічної культури як частини культури вза-

галі до самовідтворення і самооновлення пов'язується з економічною свободою. Виконуючи важливі функції, економічна культура має значний вплив на формування і функціонування економічної системи (рис. 4).

До основних складових економічної культури країн із розвинутою економікою від-

носять: економічний раціоналізм; інноваційність; різноманітність моделей економічної поведінки; високу суб'єктність; орієнтацію економічних суб'єктів на інституціональні цінності; високу культуру партнерських трудових відносин; високу трудову мораль; загальнослухняність; політичну нейтральність.

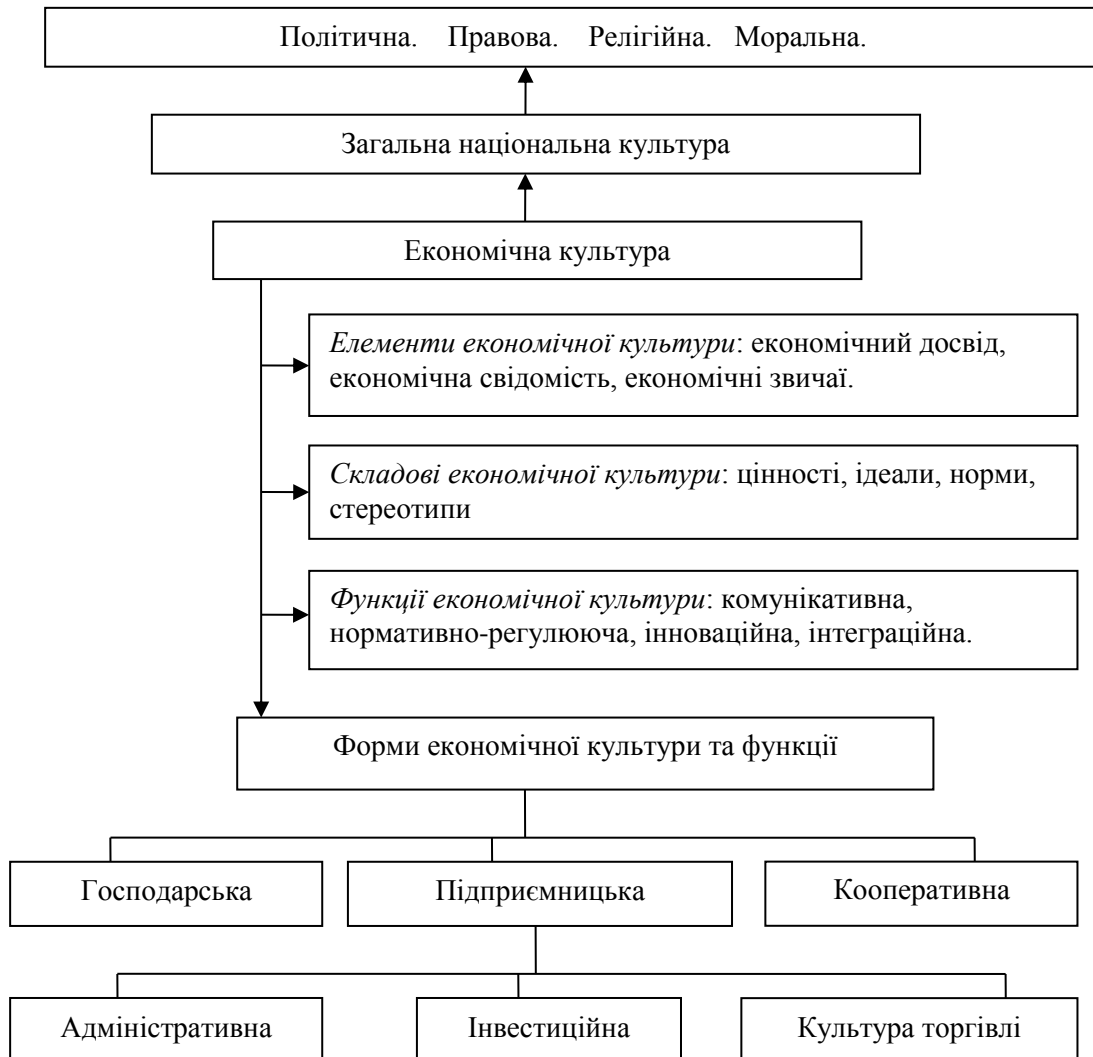

Рис. 4. Складові, форми економічної культури та функції.*

*Джерело: на основі власних досліджень.

Адміністративна культура зберігається там, де посередницька діяльність створена великими організаціями, що обслуговують конкурентоспроможні підприємства. Основну увагу носії адміністративної культури приділяють не тому, що зробити, а тому, як зробити.

Носіями інвестиційної культури є банки та інвестиційні фонди. Отримуючи прибутки за рахунок постійного кругообігу власного і

позичкового капіталу, вони щоразу зіштовхуються з великим ризиком, інвестуючи в існуючі чи нові виробництва.

Культура торгівлі розвивається насамперед у торговельних організаціях, організаціях зі збуту, в роздрібній торгівлі. Успіх у цій сфері діяльності залежить від кількості контактів із покупцями, від постійного пошуку продукту, що найбільше потрібен на ринку [3, с. 38].

Економічна культура складається з культури підприємництва, господарювання, економічного партнерства, фінансового аналізу. Категорію «економічна культура» можна визначити як спосіб, форму і результат діяльності людей у процесі суспільного виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних і духовних благ. Послідовна змінюваність взаємопов'язаних періодів суспільного відтворення дає змогу уявити структуру і сутність економічної культури як сукупність культури виробництва, культури обміну, культури розподілу і культури споживання.

Економічна культура бізнесу становить собою систему знань, цінностей, символів і традицій, що забезпечують мотивацію та регуляцію організаційної структури, визна-

чають форму її здійснення, а також сприйняття суспільством (див. табл.). Культура бізнесу охоплює: культуру технології виробництва, культуру управління та організації, культуру умов праці, культуру обміну та розподілу, культуру проведення переговорів та ін. Підприємницька діяльність зазнає впливу економічної культури на всіх етапах свого існування. В економічній літературі культура підприємницької діяльності часто ототожнюється з економічною культурою, яка є однією з її складових, що зростає, оновлюється й трансформується в культуру управлінської діяльності. На процес формування культури підприємництва впливає багато чинників: релігійний та національний аспекти, соціально-економічні та політичні процеси та ін.

Таблиця

Характеристика основних складових економічної культури

Елемент економічної культури	Характеристика елемента економічної культури
Економічні цінності	– це загальноприйняті уявлення відносно цілей, яких повинна прагнути людина в економічній діяльності.
Економічні ідеали	– це вироблені економічною свідомістю й наявні в ній узагальнені уявлення про досконалість у сфері економічного життя.
Економічні норми	– це загальні шаблони, які регулюють економічну поведінку в певному напрямі.
Економічні стереотипи	– це спрощені, схематичні, деформовані та ціннісно орієнтовані уявлення про економічні об'єкти, явища та процеси.
Економічна міфологема	– це статичний образ, який ґрунтується на віруваннях і дає змогу систематизувати та інтерпретувати факти й події, не зовсім зрозумілі за змістом, структурувати колективні уявлення про теперішнє і майбутнє.

Сучасна підприємницька діяльність може ефективно здійснюватися і розвиватися за умови належного дотримання вимог не тільки економічного, а й соціально-духовного та політичного характеру. Проте до конкретних дій підприємця господарська реальність висуває не менш важливі вимоги (критерії оцінки діяльності) морально-етичного і духовного характеру. Йдеться про те, що у своїй діяльності підприємець має обов'язково керуватися ustalеними у всіх цивілізованих країнах нормами поведінки. Етика підприємництва означає здійснення господарської діяльності організаційною структурою, її керівництвом, окремим підприємцем відповідно до етичних,

тобто ціннісних (духовних) критеріїв поведінки, соціально відповідальних дій у душі того культурного середовища, до якого підприємець тяжіє.

Останніми роками триває широка дискусія з питань культури організаційних структур як у теорії, так і в практиці господарювання. У поняття «підприємницька культура» вкладають неоднаковий зміст, але вихідною позицією неодмінно залишається уявлення про культурний світ як про світ людської гідності.

Культура організаційної структури повинна привертати увагу до етичного та поведінкового начал у діяльності особи. Вона є

важливим чинником гуманізації сучасних відносин, а це залежить від того, яке місце у підприємницькій діяльності займатимуть традиційні та набуті цінності й навички.

Культура організаційної структури охоплює широкий спектр питань ділової етики та етикету. У кожній галузі чи сфері підприємницької діяльності існують свої правила поведінки, але майже в усіх конкретних випадках вони базуються на: чесності й законопослушності підприємця; забезпеченні високої якості й технічного рівня своєї продукції; гарантуванні безпеки праці; чесних і порядних відносинах із постачальниками, клієнтами, партнерами по бізнесовій діяльності.

Культура організаційної структури діяльності є неодмінною умовою досягнення великого господарсько-комерційного успіху на підприємствах. Відомі такі передумови виховання високої культури підприємництва: наявність позитивних прикладів; забезпечення для молоді можливості ознайомлення з основами бізнесової діяльності, її привабливістю і корисністю для всіх верств населення ще у період професійного навчання; створення системи навчання й виховання, яка б сприяла розвитку підприємницьких нахилів протягом усього періоду формування особистості; наявність і постійна підтримка сімейних контактів і особистих знайомств з успішно працюючими бізнесменами. Професійна репутація підприємця створюється роками, її нелегко набути, але втратити можна миттєво.

Керівник організаційної структури з високим рівнем культури має пам'ятати і дотримуватися певних правил поведінки: у своїй діяльності керуватися насамперед інтересами клієнтів; постійно працювати над власним бізнесом, а не в ньому; використовувати дієву рекламу безпосереднього реагування; гарантувати клієнту повне задоволення його потреб; щотижня мати звіт про прибуток і збитки, ніколи не лишатися без готівкових коштів; заохочувати дії, що відповідають інтересам власного бізнесу; організовувати власний бізнес, виходячи з виконуваних ним функцій; не ототожнювати фінансове благополуччя і власні успіхи, пам'ятаючи, що благополуччя й успіх – не те саме.

Швидкі темпи розвитку приватних структур, висока їх продуктивність свідчать про те, що господарювання в рівних умовах значно підвищує їх роль для населення як у ви-

робничій, так і соціальній сфері, формує новий тип власника.

Основними напрямками розвитку організаційних структур є: забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності; забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу суб'єкта господарювання; досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством; досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності; мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища; якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства; забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації; ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Висновки та перспективи подальшого наукового пошуку. Логіка дослідження дає змогу припустити, що, чим вищі рівні економічної культури й технологічної незалежності, чим ефективніша організаційна структура й вищий рівень кваліфікації персоналу, чим вища правова захищеність, тим вищий рівень економічної безпеки підприємства, і навпаки. Ми розглядали зміст економічної культури у вигляді сукупності цінностей і норм в рамках існуючого економічного устрою суспільства. Економічна культура, як і культура загалом, виконує роль соціальної пам'яті, але не всієї соціальної пам'яті суспільства, а лише того її сегмента, який пов'язаний з історією економічних відносин. Особливість економічної культури визначається тими каналами, через які вона регулює взаємозв'язок економічної свідомості та економічного мислення. Особливість економічної культури полягає в тому, що як регулятор зв'язку економічної свідомості та економічного мислення вона значно більше, ніж будь-яка інша, орієнтована на управління економічною поведінкою людей. Саме в цьому аспекті вбачаємо широке поле для подальшого наукового пошуку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Гринишин Г. Конкурентна стратегія підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК / Гринишин Г., Балаш Л., Лисюк О. // *Аграрна економіка*. – 2015. – Т. 8, № 3–4. – С. 38–42
2. *Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – [2-ге вид., перероб. та доповн.]. – К. : КНЕУ, 2000. – 528 с.*
3. *Економіка підприємства : навчальний посібник / за ред. А. В. Шегди. – К. : Знання – Прес, 2001. – 335 с.*
4. Манів З. О. *Економіка підприємства / З. О. Манів, І. М. Луцький. – К. : Знання, 2004. – 580 с.*
5. Михалюк Н. *Розвиток приватних підприємств в умовах структурних перебудов АПК / Н. Михалюк // Вісник Львівського національного аграрного університету : економіка АПК. – 2013. – № 20(1). – С. 38–43.*
6. *Планування діяльності підприємств / [П. С. Березівський, Н. І. Михалюк, Л. Я. Балаш та ін.] ; за ред. Н. І. Михалюк. – Львів : Новий світ-2000, 2015. – 630 с.*
7. Петренко С. А. *Інтеграційні системи управління як джерело підвищення конкурентоспроможності підприємства / С. А. Петренко // Академічний огляд. – 2010. – № 1. – С. 92–100.*
8. Попівняк Р. Б. *Прогнозування оплати праці як інструмент соціальної політики в контексті концепції зрівноваженого розвитку сільських регіонів / Р. Попівняк, Г. Тибінка // Аграрна економіка. – 2015. – Т. 8, №1–2. – С. 55–58.*
9. Романова Л. В. *Становлення підприємництва в сільському господарстві / Л. В. Романова – К., 2007. – 272 с.*
10. Тихомирова О. Г. *Организационная культура: формирование, развитие и оценка / О. Г. Тихомирова. – СПб. : ГУИТМО, 2008. – 154 с.*

